

2. Гурко О. В. Іншомовні слова у засобах масової інформації. // Лінгвістика. Лінгвокультурологія. 2013. Т. V. С. 9 – 17.

3. Каленич В. Культура мовлення як чинник журналістської майстерності // Український інформаційний простір. – 2014. № 3. С. 72 –76.

4. Савчук Р. Л. Мова засобів масової інформації: хрестоматія до дисципліни. Івано-Франківськ: ПНУ, 2017. С. 42 – 45.

Телстова Світлана Григорівна,
доцент кафедри іноземних мов
Сумського державного педагогічного
університету імені А. С. Макаренка,
кандидат філологічних наук, доцент

КОРПУСНО-ЛІНГВІСТИЧНИЙ МЕТОД ЯК ІНСТРУМЕНТ ДОСЛІДЖЕННЯ СЕМАНТИЧНОЇ ТОЧНОСТІ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ

Однією з важливих умов ефективного функціонування правової системи є точність та однозначність юридичної термінології, адже саме від чіткості термінологічного апарату залежить правильне розуміння, тлумачення та застосування норм права. «Терміни покликані сприяти найбільш точному, стислому й інформативному викладу змісту нормативних правових актів» [2, с. 39]. Проте реальна практика законодавчого й судового дискурсу засвідчує наявність термінологічної варіативності, семантичної невизначеності та різнобою у використанні окремих термінів. Розмитість чи багатозначність термінологічних одиниць у юридичних текстах порушує принцип правової

визначеності – складової верховенства права, яка гарантує передбачуваність правового регулювання [4].

З огляду на це важливим завданням правничої лінгвістики є забезпечення системності, послідовності й стабільності вживання юридичних термінів, що потребує науково обґрунтованих методів їхнього аналізу та стандартизації. Традиційно вивчення семантики правничих термінологічних найменувань спиралося на аналіз законодавчих дефініцій, доктринальних тлумачень та судової практики. Втім, такий підхід часто є суб'єктивним і не завжди відображає реальну картину функціонування цієї лексики в масиві юридичних текстів. Саме тому постає необхідність у застосуванні об'єктивних інструментів дослідження, здатних виявити закономірності вживання правничих термінів у реальних текстах. «Фаховий юридичний текст – це поле для досліджень, адже юридична система України молодша у порівнянні з іншими системами світу, без стандартизованих словників у цій галузі, повної уніфікації термінів, і з законодавством, яке постійно змінюється» [1, с. 27].

Розвиток цифрових технологій і спеціалізованого програмного забезпечення відкриває нові можливості для вивчення мови права на основі великих, систематизованих і структурованих корпусів юридичних текстів. У контексті правничої лінгвістики корпусний підхід дає змогу по-новому осмислити семантичну організацію юридичної термінології, виявити закономірності її вживання, випадки полісемії та контекстуальних коливань значень. На відміну від традиційного описового підходу, він дозволяє досліджувати семантичну точність та однозначність термінів не лише теоретично, а й емпірично – шляхом обробки статистичних даних щодо їхнього функціонування в законодавчих актах, судових рішеннях та інших офіційно-правових документах. Використання корпусних технологій уможливорює виявлення частотності й динаміки

вживання термінів, типових контекстів, потенційних зон семантичної неоднозначності. Застосування корпусного аналізу дозволяє поєднати кількісні (статистичні) та якісні (семантико-прагматичні) методи, що особливо важливо при дослідженні таких параметрів, як точність, однозначність і стабільність термінів.

Основою цього методу є створення спеціалізованого юридичного корпусу – великої, систематизованої колекції автентичних правових текстів. Серед основних юридичних документів науковці виділяють правові акти (закони та їх проекти, підзаконні акти, постанови, угоди, декларації тощо); нормативні документи (контракти, розписки, доручення, сертифікати тощо); теоретичні тексти (наукові статті, огляди, навчальні посібники тощо); судові документи (судові рішення, свідчення тощо), відповідні звіти й газетні публікації та ін. [5, с. 118]. «Завдяки наявності метарозмітки користувач має можливість створювати власний підкорпус текстів, відібраних за жанром, тематикою, часом написання та ін.» [3, с. 271].

Основними інструментами для вивчення семантики юридичної термінології є частотний аналіз, конкорданс і колокаційний аналіз. **Частотний аналіз** надає можливість визначити абсолютну та відносну частотність вживання термінів, що дозволяє виявити найбільш частотні й значущі словосполучення в діахронному та синхронному аспектах і, навпаки, термінолексеми, що втрачають актуальність, встановити періоди стабільного та нестабільного функціонування з розширенням чи звуженням обсягу лексико-семантичного наповнення кожного терміна в мовленні. **Конкорданс** (список усіх входжень лексеми з оточуючим контекстом із посиланнями на джерело) дає змогу виявити всі варіанти вживання, а **колокаційний аналіз** допомагає визначити слова, які статистично значуще поєднуються з досліджуваною термінологічною одиницею, проаналізувати тенденції зміни

сполучуваності того чи іншого терміна тощо. Ці інструменти дозволяють науковцю вийти за межі легальної дефініції та побачити, як термін реалізується в практиці юридичного мовлення.

Семантична неточність у праві часто виникає не через відсутність дефініції, а через нечітке розмежування суміжних понять. Корпусна лінгвістика дає змогу об'єктивно виявляти відмінності між близькими за значенням юридичними термінами шляхом аналізу їхнього колокаційного профілю, тобто типових слів, із якими вони вживаються. Такий аналіз дозволяє емпірично підтвердити межі семантичної спорідненості термінів та визначити реальні особливості їх функціонування в правових текстах. Наприклад, дослідження колокаційних зв'язків показує, що слово *школа* найчастіше сполучається з прикметниками *моральна*, *фізична*, *матеріальна* та дієсловами *заподіяти*, *спричинити*, тоді як термін *збитки* утворює сталі поєднання з дієсловами, пов'язаними з грошовою компенсацією (*відшкодувати*, *компенсувати*, *покрити* тощо) та іменниками, що позначають грошові категорії (*сума*, *вартість*). Така різниця в колокаційному профілі свідчить про те, що *школа* є ширшим поняттям, яке охоплює як майнові, так і немайнові аспекти, тоді як *збитки* – більш вузьке, що позначає лише грошовий (вартісний) вираз майнової шкоди. Застосування корпусного аналізу в цьому випадку дає змогу не лише теоретично припустити, а й емпірично довести межі змісту понять, що позначаються зазначеними термінами. Отже, даний метод не лише фіксує семантичну різницю між ними, але й обґрунтовує необхідність суворого дотримання точності: термін *збитки* слід застосовувати винятково в контекстах, у яких йдеться про фінансову компенсацію, що є важливим для забезпечення правової визначеності, підвищення точності юридичної комунікації та запобігання помилкового уживання термінології в правових текстах.

Крім того, корпусно-лінгвістичний метод є ефективним інструментом для виявлення полісемії юридичних термінів. У випадках, коли лексема має різні значення, її конкорданс розділиться на кілька кластерів (груп). Таке розмежування контекстів дозволяє об'єктивно встановити наявність полісемії й визначити, у яких ситуаціях потрібне додаткове уточнення значення терміна. Корпусний аналіз також дозволяє встановити, яке із значень полісемічної термінологічної одиниці є доміантним у певному підкорпусі (наприклад, у корпусі судових рішень), що є важливим для уніфікації судової практики.

Отже, корпусно-лінгвістичний метод забезпечує об'єктивний та емпірично підтверджений підхід до аналізу юридичної термінології. Він дає змогу виявляти закономірності вживання термінів, їхні типові контексти, колокації та випадки семантичної невизначеності чи полісемії. Завдяки цьому стає можливим уточнення змісту правничих понять, розмежування близьких за значенням термінів і підвищення семантичної точності юридичної мови.

Список використаних джерел

1. Антонова В. Дослідження правничої термінології на заняттях із іноземної мови за професійним спрямуванням. *Лінгводидактичні та філологічні студії в умовах викликів сьогодення (до Дня Соборності України)*: збірник матеріалів Міжрегіонального наук.-метод. online-семінару викладачів та здобувачів вищої освіти, 22 січня 2025 р. / за заг. ред. К. Я. Климової. Житомир : Поліський національний університет, 2025. С. 21–28. URL: http://ir.polissiauniver.edu.ua/bitstream/123456789/16669/3/LPhSC_T_2025_324.pdf
2. Беседна Л. Л. Термінологія та визначення понять в нормативно-правових актах. *Інформація і право*. 2012. № 2 (5). С. 39–47. URL: <https://ippi.org.ua/sites/default/files/12bllnpa.pdf>.

3. Габідулліна А. Р., Колесніченко О. Л. Методологія сучасних лінгвістичних досліджень : навчальний посібник. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. 322 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi73/0053635.pdf>.

4. Луць Л. А. Принцип правової визначеності: сучасний стан та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 8. С. 21–27. URL: http://lsej.org.ua/8_2023/8_2023.pdf.

5. Попова О., Краснюк В. Юридична термінологія в парадигмі сучасних перекладознавчих аспектів. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2022. № 35. С. 115–125.

Усачова Катерина Сергіївна,
доцент кафедри ділової української та іноземних мов навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат філологічних наук

ЦИТАТА, ЦЕНТОН І ПРОБЛЕМА ТЕКСТОВИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У РОБОТАХ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Освітній ступінь бакалавра передбачає залучення здобувачів вищої освіти до наукової роботи через наукові товариства, роботу наукових гуртків та індивідуальну роботу науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти. Наукова робота здобувачів на цьому етапі, на відміну від другого рівня вищої освіти за освітньо-науковою програмою магістра [1], має добровільний характер, може спиратися на попередній досвід здобувачів під час навчання у закладах загальної середньої